

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2014. október 13.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

A szövegértési feladatok megoldásának értékelése, pontozása

- A válaszokra csak a javítási-értékelési útmutatóban megadott pontszámok, illetve rész-pontszámok adhatók. Fél pont nem adható.
- A hiányzó válasz minden esetben 0 pont.
- Az értékelő tanár a dolgozatban jelölje és pontozza a helyesírási hibákat, és a pontszámot adja hozzá a szövegalkotási feladat helyesírási pontszámaihoz. A helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
- A javító tanár csak az útmutatóval lényegében egyező tartalmú választ értékelheti pontokkal. A megfogalmazás természetesen eltérhet a javítási útmutatótól. Több helyes válasz esetében a lehetőségeket / jel különíti el egymástól.
- Amennyiben a vizsgázó a feladatban előírtnál több választ ír, akkor az első (megadott számú) megoldást kell figyelembe venni.
- A pontozásban figyelembe kell venni a felelet megfogalmazását is, amennyiben ezt az útmutató előírja.

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.

Fónagy Zoltán: „Egyik nap úgy, mint a másikon” – Életritus és időbeosztás a hagyományos társadalomban

(1) Az *idő* feltartóztathatatlan folyását, monoton ritmusát a szólások gyakran hasonlítják a malmok egyhangú munkájához vagy a kerék körforgásához. Ám a *fizikai* idő állandóságával szemben az *emberi időérzékelés* változékony; ezt fejezzük ki, amikor a rohanó időt, a gyorsuló időt, vagy éppen az ólomlábakon vánszorgó perceket emlegetjük. Az idő érzékelése és használata társadalmi jelenség, s mint ilyen, változásoknak van alávetve. Bár időfelosztás és időérzékelés minden társadalomban létezik, azonban annak kifinomultsága mély különbségeket mutat.

Időmérő tevékenységek

(2) A *munka* az a tevékenység, amelyben legkézzelfoghatóbban megragadható az időfelfogás változása. Az óra diktatúrája alatt élő modern emberrel szemben a hagyományos társadalom életritusát az elvégzendő feladatok sorrendje, logikája, időszükséglete határozta meg. Az idő múlását is a már elvégzett és elvégzendő munkán keresztül érzékelték. Munka és idő szoros kapcsolata kifejeződött egyes mértékegységekben is. Az *egy kaszás rét*, az *egy kapás* szőlő esetében az egy nap alatt elvégezhető munka segítségével határozták meg egy terület nagyságát. Szintén feladat és idő összekapcsolásán alapszik az *egy órajárás* vagy *egy napi járóföld* távolságmérték.

(3) A viszonyt megfordítva, az időtartamot is gyakran fejezték ki valamilyen tevékenységgel. A rövidebb időtartamokat leggyakrabban valamelyik közismert vallásos szöveg elmondásához szükséges idővel érzékeltették: *egy miatyánknyi*, *egy hiszekegynyi*, *egy üdvözlégynyi* időt emlegettek. Az alapvető élelmiszerek elkészítéséhez szükséges idő is kézenfekvő viszonyítási alap volt. Egy 18. századi magyar paraszt éppúgy elegendően pontosnak érezte tanúvallomását, amikor azt mondta a bírónak, hogy az áldozat „tyúkmonysültig” élt (amíg megsül egy tojás), mint a madagaszkári földműves, aki a fél óra helyett azt mondta: „míg megfő a rizs”, vagy a közép-amerikai indián, akinek a kukoricacső megsülte volt az alapegység.

Életritus és természet

(4) A hagyományos társadalmakban az időbeosztás a munkavégzés igényei szerint változott. Ez az időfelfogás ősi, emberibb, felfoghatóbb, mint a kötött idejű, mert szükségszerűsége közvetlenül

---

érzékkel. Az óra szerint dolgozó ember számára viszont a *feladatorientált* időbeosztásra jellemző munkaszellem ráérősnek, pazarlónak tűnik. A lakosság zöme közvetlenül vagy közvetve a mezőgazdaságból élt, így életének ritmusát elsősorban a természeti tényezők váltakozása határozta meg. Ennek következtében az esztendő a viszonylag rövid intenzív munkás hetek és a semmittevés váltakozásából állt. A paraszti társadalomban nem különült el szigorúan a munka- és a szabadidő sem. Bizonyos munkafolyamatokhoz elválaszthatatlanul hozzátartozott a szórakozás. Ilyen volt például a fonás a fonóban, a kukoricahántás vagy a disznóvágás. A tisztán pihenésre szánt idő elkülönítését ugyanakkor az egyházi vagy népszokás-jellegű munkatilalmak, illetve rítusok is erősítették.

(5) Az élet ritmusát három nagyobb ciklus körforgása határozta meg: a napé, az esztendőé és az emberi életé. A napi ciklus hosszát, valamint a munka jellegét és intenzitását az évszak szabta meg. A nap kezdete és vége a napkeltéhez és napnyugtához igazodott, a szünetek, pihenés, étkezés hossza a feladat mennyisége, illetve az időjárás szerint változott. Az éves ciklust a mezőgazdasági munkák egymásutánja szabályozta. Az ünnepek egyik funkciója az éves ciklus tagolása volt.

(6) A természet által diktált ritmust nemcsak a parasztság vette fel, az általában az egész vidéki társadalomra jellemző volt. A földmérő mérnök számára, aki az 1840-es évek közepén egy somogyi uradalom felmérését végezte, természetes volt, hogy a téli hónapokban szobájába szorult: anyagát rendezgette, szépirodalmat és a hetente kétszer érkező újságokat olvasgatta. A század első felében még az iparosok jelentős része is a mezőgazdasági ciklushoz alkalmazkodott időbeosztásában: a tavaszi és nyári hónapokban föld- és szőlőműveléssel foglalkozott, iparát csak ősszel és télen üzte. Még az iskolai oktatás rendje is szorosan függött az évszakok változásától. A falusi népiskolák kénytelenek voltak a tavaszi és őszi nagy mezei munkákhoz igazítani a tanév kezdetét és végét, hiszen azokban a gyerekeknek is részt kellett venni, és úgysem járatták volna őket iskolába a szülők.

Boldog időtlenség

(7) A 19. század első felében az amúgy is ritka utazások számunkra szinte felfoghatatlan ráérősséggel zajlottak. Az érkezést, a találkozásokat csak hozzávetőleges pontossággal határozták meg, a néhány napos eltérésben semmi furcsát nem találtak. Egymástól távol lakó ismerősök gyakran a nagyobb vásárookra időzítették a találkozót; ehhez elegendőnek találták megírni, hogy például a József-napi vásárra Pestre utaznak, szállásuk ebben és ebben a fogadóban lesz. De hogy a majd egy hétig tartó vásár melyik napján találkoznak, azt már nem rögzítették. A kiszámíthatatlan útviszonyok között persze nem is igen lehetett pontos érkezési időpontot adni. Nagy esőzések akár több nappal is meghosszabbíthatták az utazást. Éppen az otthonról való kimozdulás ritkasága miatt amúgy is lassan haladhattak, hiszen az utazást gyakran megszakította az útba eső rokonok, ismerősök meglátogatása. Egy-egy ilyen „beköszönés” azután több napig is eltarthatott. Az utazással összekapcsolt rokonlátogatás már a gyermek számára is természetes volt: a kisdíák Kazinczy a kitérők miatt jó két hét alatt ért vissza Pest megyéből Sárospatakra.

(8) Újfalvi Sándor¹ leírása szerint a 19. század eleji, falun élő erdélyi nemesség életében még alig játszott szerepet az óra. Apjának, a jómódú birtokosnak (aki évtizedeken át szolgabírói hivatalt is viselt), nem volt órája, mert „ennek gyakori igazítását igen költségesnek nevezte, azért inkább nélkülözte. Nappal az áldott nap, éjjel kakasszó, hajnalban a Fiastyúk és az Esthajnalcsillag voltak útmutatói, és a hosszú tapasztalás után nagyon pontos és biztos módon”.

(9) A 17-18. században még nem magától értetődő, hogy a vidéki elzártságban élők (még viszonylag műveltebb nemesek vagy értelmiségiek is) állandóan tisztában legyenek azzal, hányadika is van. A 19.

---

¹ Újfalvi Sándor: köznemes, emlékiratíró (1792-1866).

században – összefüggésben az írni-olvasni tudás terjedésével, a kalendáriumok² emelkedő példányszámával, valamint a hírlapirodalom növekvő szerepével – uralkodóvá vált az időpontok kalendárium szerinti (azaz pontosabb) megjelölése. A terjedő modern dátumozás mellett azonban még sokáig megőrizték kiemelt időjelző szerepüket a nagy ünnepek (karácsony, húsvét, pünkösd), a mezőgazdasági ciklus kiemelt fordulói (Szent György, Szent Mihály napja), a vásárok és búcsúk.

(10) A 18. század első felében még szinte természetesnek számított, hogy az emberek, főleg az öregek, nem ismerték pontosan a korukat, s anyakönyvezés híján nem is lehetett azt megállapítani. Ennek jele, hogy a parasztokat is megszólaltató bírósági forrásokban gyanúsán gyakoriak a 90-100 éves matuzsálemek: koruk pontos ismerete híján számukra ez csak annyit jelentett, hogy „nagyon öregek”. Néha a vallomásaikban említett történelmi események alapján biztosan megállapítható, hogy akár 20-30 évvel is fiatalabbak voltak az általuk véltnél. A 18. század második felében az egyházi anyakönyvezés már általánossá és rendszeressé vált, így az életkor könnyebben megállapítható lett. Az anyakönyvek másolatát 1827-től a megyei levéltárakban is el kellett helyezni. Ekkor szűnt meg az *időlátás* – az életkor kinyomozása – jogintézménye is.

Forrás: Fónagy Zoltán: „Egyik nap úgy, mint a másikon” – *Életritmus és időbeosztás a hagyományos társadalomban*. <http://mindennapoktortene.blog.hu/tags/reformkor>. A feladathoz igazított szöveg.

1. Következtesen a szöveg egésze alapján, milyen forrásokra támaszkodik a szöveg szerzője! Nevezzen meg legalább kettőt!

- bírósági iratok / periratok / tanúvallomások
- naplók / útleírások
- emlékiratok
- egyházi anyakönyvek
- kalendáriumok
- korabeli levelezés/ek

- Újfalvi Sándor leírása
- Kazinczy Ferenc visszaemlékezése

Adható 2, 1, 0 pont. 1 jó válaszelem = 1 pont.

2. Értelmezze a saját szavaival a fizikai idő és az emberi érzékelés eltérő szempontját megjelenítő szólásokat! Értelmezése, szólásmagyarázata legalább 2-2 érdemi közlést tartalmazzon! (1)

a) a fizikai idő:

- a szólások egyrészt az idő könyörtelen múlására / monotonitására / az idő múlásának állandóságára utalnak (malmok egyhangú munkája / kerék körforgása)
- másrészt kifejezik a ciklikus időfelfogást (körforgás)
- ciklikus időfelfogás az időt visszatérő, azaz újrakezdődő egységekre tagolja

Adható 2, 1, 0 pont. 1 jó válaszelem = 1 pont.

² kalendárium: nyomtatott naptár. A rendszeres magyar kalendárium nyomtatás a 16. század végén indult meg. A kalendárium egy naptárból és egy olvasmányos, oktató részből áll.

---

b) az emberi érzékelés szempontja:

- a szólások az emberi időérzékelés változékonyságát érzékeltetik (rohanó idő, gyorsuló idő, ólomlábakon vánszorgó idő)
- idő hétköznapi, szubjektív tapasztalata a szubjektív idő, az egyén belső időészlelése eseményekhez, történésekhez kötődik
- a szubjektív idő sohasem egyformán telik
- az időtartam érzete függ az életkortól / de főként az események jelentőségétől, körülményeitől (az eseménydús órák-napok során szinte repül az idő, ám visszatekintve hosszúnak tűnik; ehhez képest az eseménytelen időszakok lassan telnek)
- a gyorsuló idő képzete / érzése a modern világ egyik alapjellemezője

Adható 2, 1, 0 pont. 1 jó válaszelem = 1 pont.

3. Nevezze meg az olvasott ismeretterjesztő szöveg legalább 4 műfaji (kommunikációs, szerkezeti, nyelvi) jellemzőjét!

- cél az olvasó tájékoztatása / meggyőzése / érdeklődésének / képzeletének felkeltése
- a cím/alcím egyszerre képviseli az érdeklődés felkeltésének és a téma tudományos tárgyalásának igényét
- a kifejtésre jellemző az alcímek alá rendelt logikus felépítés
- az egyes bekezdések / gondolati egységek más-más szempontból járják körül a témát
- a bekezdéseket tételmondatok vezetnek fel
- a szókincs közérthető, a szakszavakat példák értelmezik
- jellemzőek az állító, kijelentő mondatok
- a tényszerű közlések és a szerzői vélemény jól elkülönül

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont. 1 jó válaszelem = 1 pont.

4. Magyarázza meg a saját szavaival a szöveg alábbi kifejezéseit!

a) feladatorientált időbeosztás (4):

- a feladatra szánt idő nincs előre rögzítve / megadva
- az idő használatát a munkatevékenységek / feladatok / jellege / sorrendje / időszükséglete határozza meg

Adható 1, 0 pont.

b) időfelfogás (2)

- az idő felhasználását meghatározó szemlélet / elképzelés / terv / gondolatmenet

Adható 1, 0 pont.

5. Foglalja össze a saját szavaival, mi jellemzi a munka és az idő szoros kapcsolatát kifejező régi mértékegységeket! 3 érdemi tényről említse! (2, 3)

- az idő tartamát az elvégzett tevékenységre fordított idővel fejezték ki (pl. az egy óra, egy nap alatt elvégezhető tevékenység, pl. kaszás rét, kapás szőlő, órajárás napi járóföld)

-
- ezek a mértékegységek tapasztalaton és becslésen alapulnak / nem teljesen általánosíthatóak
  - az időtartam megnevezése nem a ma megszokott percben, órában történt
  - az időtartam megnevezéséhez is az egyes gyakori és mindenki által végzett tevékenységeken alapultak (imádkozás, ételkészítés)
  - az idézett példák jelzik, hogy ezek a mértékegységek világszerte azonos módon alakultak ki, de a konkrét mértékegységek kultúránként különbözhetnek (pl. indiánok – kukorica, Madagaszkár – rizs)

Adható 3, 2, 1, 0 pont. 1 jó válaszelem = 1 pont.

6. A szerző állításainak bizonyításához neveket és foglalkozásokat említ. Mit igazolnak az alábbi nevek és foglalkozások? Egy-egy érdemi megállapítást írjon! (3, 6, 7, 8)

a) Újfalvi Sándor:

- a 19. századi Erdély vidéki nemességének életében még alig játszott szerepet az óra / Újfalvi leírásában apja példáját hozza a pontos időmérés hiányára (szükségtelennek, költségesnek tartották az óra gyakori igazítását, a természet után tájékozódtak az idő múlásáról)

b) földmérő mérnök:

- az életritmusa igazodott a természet által diktált ritmushoz / életritmusa ugyanúgy alakult, ahogy a parasztságé / a téli hónapokban a szobájába szorult

c) madagaszkári földműves:

- az időviszonyt valamilyen tevékenységgel fejezte ki / a fél óra helyett rizsfőzést mondott / a mindennapi étel megfőzéséhez viszonyította az idő múlását

d) Kazinczy Ferenc:

- az utazások lassú tempójára utal Kazinczy visszaemlékezése / a kisdíák Kazinczy több mint két hét alatt ért Pest megyéből Sárospatakra / az utazások ráérősséggel zajlottak / a beköszönések és rokonlátogatások meghosszabbították az utazást

Adható nevenként, illetve foglalkozásonként 1 pont. 1 jó válaszelem = 1 pont.

Adható összesen 4, 3, 2, 1, 0 pont.

7. Milyen okokkal magyarázható, hogy a 19. század első felében a különben is ritka utazások „szinte felfoghatatlan ráérősséggel zajlottak”? 3 okot említsen! (7)

- az útviszonyok kiszámíthatatlansága
- az időjárás (pl. nagy esőzések)
- az utazáshoz kapcsolódó kitérők (pl. rokoni látogatások)
- az ismerősökhöz való beköszönések
- sem az utazók, sem az őket fogadók nem igényelték a találkozások idejének pontos meghatározását
- az időfelfogásra nem volt jellemző a mai 'gyorsuló idő' sürgető érzése

Adható 3, 2, 1, 0 pont. 1 jó válaszelem = 1 pont.

---

8. Igaz vagy hamis? A megállapítások mellé írja a megfelelő I vagy H betűjelet!

Megállapítás	Betű- jel
a) 1827-től őrzik a levéltárak az egyházi anyakönyvek másolatát.	I
b) A 19. sz. első felében a mezőgazdasági termelés a természeti idő ciklusait követte.	I
c) A feladatorientált munkavégzés feltétele a pontos időmérés.	H
d) A 19. századi élet ráérős és pazarló volt.	H
e) A dátumozást támogatta a hírlapirodalom növekedése is.	I
f) Az évszakokhoz csak az iparosoknak nem kellett alkalmazkodniuk.	H

Adható 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont. 1 jó válasz = 1 pont.

9. Melyik bekezdéshez tartozhatnának az alábbi tények, adatok? Írja a vonalra a bekezdés számát!

- a) 1895. október 1-jétől kötelező lett az állami anyakönyvezés. **10.**
 b) Az írni-olvasni tudás terjedése – mindenekelőtt a férfiak körében – a 19. század elején vette kezdetét, szinte egy időben a reformkor kulturális és politikai mozgalmával. **9.**
 c) A néphit szerint Luca a nevenapján végzett munkák (fonás, szövés, lúgzás, kenyérsütés, meszelés) tilalmainak megszegőit megbüntette. **4.**
 d) A 19. század második felében már nem luxuscikk a mechanikus óra, elfoglalja megkülönböztetett helyét a polgári otthonokban. **8.**

Adható elemenként 1, 0 pont.

Adható összesen 4, 3, 2, 1, 0 pont.

10. A szerző a szövegét három alcímmel tagolja. Értelmezze legalább 2 érdemi közléssel a 'Boldog időtlenség' alcímet!

- a jelzős szerkezet a szerző álláspontját fejezi ki
- a szerző a saját, mai (21. századi) szemszögéből minősíti a bemutatott korszakot 'boldog időtlenségnek'
- nosztalgiára utal a fosztóképzős elvont fogalomhoz társuló 'boldog' jelző
- a szerző az idő nélküliség állapotát pozitívnak minősíti
- a mai (felgyorsult / standard) időhasználathoz képest nevezhetjük a bemutatott kort időtlennek

Adható 2, 1, 0 pont. 1 jó válaszelem = 1 pont.

---

11. Mivel magyarázható a szöveg alapján, hogy Petőfi Sándor születésének napját (1823. január 1.) máig viták kísérik? 2 indokkal válaszoljon! (10)

- a 18. század második felében az egyházi anyakönyvvezetés általánossá vált
- de nem volt jellemző a pontos időmérés / a pontos időmérő eszköz, így az éjféli időpont (dec. 31. – jan.01.) pontos azonosítása szinte lehetetlen
- nem volt mindenütt elterjedt pontos / következetes dátumozás
- a kalendáriumok egyre terjedő aránya még nem bizonyíték arra, hogy a költő születésnapját pontosan lehetne datálni
- a kötelező állami nyilvántartás csak 1827-től datálható / az anyakönyvek másolatát csak 1827-től kellett elhelyezni a megyei levéltárakban
- az életkor csak könnyebben megállapíthatóvá lett, de nem vált hitelessé (pl. a levéltárba leadott másolatban lehettek hibák)

Adható **2**, 1, 0 pont. 1 jó válaszelem = 1 pont.

12. A 2. bekezdés egyik sajátos kifejezése az 'óra diktatúrája'. Milyen szerzői álláspontot fejez ki az idézett kifejezés? Egyetért vagy vitatja a szerző véleményét? Legalább 3 érveléssel válaszoljon!

A szerzői álláspont azonosítása **1**, 0 pont.

A szerzői álláspont azonosításához:

- a kifejezéssel a szerző a modern kor / a 19. századot követő korszakok/ a mai kor felgyorsult életritmusára / a munkavégzés szabályozott időfelhasználására utal
- a szerző szerint a mai munkavégzés standard szabályozottságában ragadható meg leginkább a megváltozott időfelfogás
- a feladatokat ma általában időre kell elvégezni / általában nem az egyén / nem az elvégzendő tevékenység jellege szabja meg az időkereteket
- a kifejezés negatív jelentéseket társít az óra mindenütt érvényesen elfogadott, kötelező 'uralmához'
- a szerző rokonszenvet szeretne ébreszteni az általa bemutatott korábbi időfelfogás / időhasználat iránt

A vélemény kifejtésben minden értékelhető közléselem 1 pont.

Adható **3**, 2, 1, 0 pont.

A feladatra összesen adható **4**, 3, 2, 1, 0 pont.

SZÖVEGALKOTÁS

Nyelvi és szerkezeti szempontból értékelni csak az adott három téma egyikéről szóló dolgozatot lehet.

Ha a vizsgázó egynél több (két vagy három) szövegalkotási feladatot old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át a szerinte érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást kell értékelnie. Ha a vizsgázó egyáltalán nem oldott meg szövegalkotási feladatot, az adott feladatra kapott pontszáma: 0.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. (A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott szakszerűség nem kritériuma a maximális pontszámnak.)
2. A javítási-értékelési útmutató leírja a tartalmi minőségre (elérhető: 20 pont), a szerkezetre (elérhető: 20 pont) és a nyelvhasználatra (elérhető: 20 pont) adható pontok három teljesítménytartományát. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.
3. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.

ÉRVELÉS, EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE, ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS TARTALMI KIFEJTÉS

	tématartás (megfelelés a feladatnak, szempontoknak, szövegbázisnak; problémaérzékenység)	állítások jellege (világismeret, gondolkodási kulturáltság)	tárgyszerűség (műveltség, tájékozottság)
20–15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - megfelelés a választott témának, címnek, feladatnak - tartalmas kifejtés - gondolati érettség - ítélőképesség, kritikai gondolkodás megnyilvánulása - a feladattól függően: személyes álláspont megfogalmazása 	<ul style="list-style-type: none"> - releváns példák, hivatkozások - hihető, meggyőző állítások - kifejtett állítások - a témának, feladatnak megfelelő mennyiségű állítás 	<ul style="list-style-type: none"> - megfelelő tárgyi tudás és tájékozottság - az ismeretek helyénvaló alkalmazása - indokolt hivatkozás vagy idézés
14–9 pont	<ul style="list-style-type: none"> - lényegében megfelel a választott témának, címnek, feladatnak 	<ul style="list-style-type: none"> - témához tartozó és attól eltérő kijelentések váltakozása - nem kellően meggyőző példák <i>(pl. az érvek nem mindig támasztják alá a kellő mértékben az állításokat)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - zömükben helytálló tárgyi elemek - nem kellő mélységű és részletességű tudás - tárgyi, fogalmi félreértések

8–1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - eltérés a témától, címtől, feladattól - feltűnő tartalmi aránytalanság (pl. <i>életrajz a műértelmezés rovására</i>) - konkrét kifejtés helyett általánosságok 	<ul style="list-style-type: none"> - kevés releváns példa, utalás - ismétlődések - gyenge vagy hibás állítások 	<ul style="list-style-type: none"> - hiányos tárgyi tudás - tárgyi, fogalmi tévedések
-----------------	--	---	---

A SZÖVEG MEGSZERKESZTETTSÉGE

	felépítés, műfajnak való megfelelés	koherencia, arányosság, tagolás	terjedelem
20–15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - megfelel a feladatban megjelölt műfajnak, a témának, a gondolatmenetnek - logikus, tudatos felépítés - az állítások/gondolati egységek világos kapcsolódása 	<ul style="list-style-type: none"> - van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek és arányosak - jól tagolt bekezdések - globális és lineáris kohézió megvalósulása 	<ul style="list-style-type: none"> - az elvárt terjedelemben megfelelő
14–9 pont	<ul style="list-style-type: none"> - helyenként következtelen felépítés - indokolatlan gondolatmenetbeli váltások - a részek közti összefüggés nem mindig világos (pl. <i>bizonytalanság a nyelvi kapcsolóelemek használatában</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek, de aránytalanok vagy formálisak (pl. <i>túl hosszú vagy a feladathoz nem szorosán kapcsolódó bevezetés</i>) - egyenetlenség lényeges és lényegtelen elválasztásában (pl. <i>elhagyható bekezdések</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - fölöslegesen hosszú
8–1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - széteső írásmű: <ul style="list-style-type: none"> • lényegét tekintve zavaros gondolatmenet (pl. <i>csapongás, ismétlődések</i>) • nem halad meghatározható irányba • az író elvész a dolgozatban 	<ul style="list-style-type: none"> - hiányzó vagy álbevezetés / álbefejezés - a főbb szerkezeti részek nem különülnek egymástól - szövegösszefüggésbeli hiányosságok (pl. <i>alanyváltás</i>) - hiba, hiányosság a kohéziót megeremlítő eszközök (pl. <i>kötőszók, névmások</i>) használatában 	<ul style="list-style-type: none"> - kirívóan rövid

NYELVI MINŐSÉG

	nyelvi norma, hangnem, stílus	mondat- és szövegalkotás	szókincs
20–15 pont	- egészében megfelel a témának, a helyzetnek, az esetleges személyes véleménynyilvánításnak	- témának megfelelő változatosságú - gördülékeny, élvezetes, választékos	- szabatos, árnyalt, választékos - szakkifejezések helyes használata
14–9 pont	- lényegében megfelel a témának, a helyzetnek	- nem elég változatos - helyenkénti nyelvi-nyelvtani hibák (<i>pl. egyeztetés, vonzat</i>)	- olykor a köznyelvtől indokolatlanul eltérő (<i>pl. szleng</i>)
8–1 pont	- csak részben felel meg a témának, a helyzetnek	- színtelen, igénytelen (<i>pl. egyszerű mondatok túlsúlya</i>) - dagályos - gyakori a nyelvi-nyelvtani hiba	- szegényes - tartalmi jellegű szótévesztés

Érvelés

Az esszé műfaj megteremtője, Montaigne (*monteny*) a 16. században a következőképpen állította szembe a barátság és a szerelem fogalmát:

„[...] A szerelem tüze, megvallom, hevesebb, égetőbb és maróbb; ámde kalandos és röpké tűz ez, hullámzó és csapodár, a láz tüze, mely emelkedik és esik. [...]

A barátság melege omló, mérsékelt és egyenletesen meleg; állandó, édes és olvatag hőmérséklet, nem forróság és nem fojtogat. A szerelem csak vad vágyakozás valami illanó után. [...]

Amit barátnak és barátságnak nevezünk: lelkek tapogatózása és összehangolódása; alkalom és jóhiszeműség szövi. A barátság, amire gondolok, olyan egymásba illeszkedés, hogy elmosódnak még a varratok is, amivel összeöltötték.”

Forrás: Montaigne: *Barátsága Étienne de la Boétie-vel. Esszék.* Kürti Pál fordítása. Kairosz Kiadó, 1996. 90.

Idézzon fel baráti kapcsolatokat az Ön által olvasott epikai és/vagy drámai művek hőseinek köréből! A választott alakok magatartásformáinak bemutatott példáival erősítse meg Montaigne-nek a barátság és a szerelem fogalmát szembeállító állásfoglalását, vagy vitázzon vele! Legalább 3-4 alkotásra hivatkozzon!

Lehetséges válaszelemek:

A megoldás értékelésekor nem lehet szempont a válaszban idézett magatartásformák egyéni, eredeti nézőpontú minősítése. Kizárólag az érvelés nyelvi minősége, a gondolatmenet kidolgozottsága, megszerkesztettsége és a példák felhasználásnak módja vehető figyelembe a pontozásnál.

A feladat előírja, hogy a vizsgázó saját olvasmányélményekre hivatkozzon, ezért irodalmi művekkel kapcsolatos olvasmányélmények említése nélkül a dolgozat a „**Tartalmi kifejtés**” szempontja szerint legfeljebb 4 pontra értékelhető.

Néhány lehetséges hivatkozás

a) hősies, hűséges, önfeláldozó, kitartó, megbízható, segítő barátok idézése, illetve

---

b) nem egyenlő felek (pl. kihasználó / alulmaradó) példái; kialakult ellentétek miatt diszharmonikus kapcsolatok, ellenségekké, ellenfelekké vált barátok helyzetei)

A szerelem – Montaigne idézett álláspontja szerint – lényegében kevésbé tartós kötődés lehet csak; bár magas érzelmi hőfokú, az egész személyiséget igénybe vevő érzelem/szenvedély. A barátság értéke az egyenletes, állandó kapcsolódás a „másikhoz”, az összhang, szemben a szerelem küzdelmes természetével (pl. „vad vágyakozás; fojtogat”).

Montaigne idézett szövege a barátságot idealizálja („elmosódnak még a varratok is”), a szerelmet démonizálja.

A bázisszöveghez kapcsolódva nem fogadható el

- alá-fölérendeltségi viszony (főnök-beosztott; gazda-szolga stb., pl. Arany János: *Toldi* / Toldi és Bence; Tolsztoj: *Iván Iljics halála* / Iván Iljics és Geraszim stb.); szülő-gyerek, testvéri, útitársi vagy vetélytársi kapcsolat (pl. Szophoklész: *Antigoné* / Antigoné és Iszméné; Goethe: *Werther* / Werther és Albert), illetve
- valamely háziállathoz vagy vadállathoz való kötődés bemutatásának választása.

Néhány példa:

- az iskolában, kollégiumban játszódó, különféle műfajú regények példái; ifjúsági regények gyermekcsoportjainak kapcsolatai (pl. Molnár Ferenc: *A Pál utcai fiúk*, Szabó Magda: *Abigél*; Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig*; Mark Twain: *Tom Sawyer kalandjai*, Golding: *A legyek ura*, Rowling: Harry Potter-sorozat stb.);
- kalandregények példái (pl. Dumas: *A három testőr*), továbbá

Homérosz: *Íliász* (Akhilleusz és Patroklosz)

Gilgames-eposz (Gilgames és Enkidu)

Jókai Mór: *A kőszívű ember fiai* (Baradlay Ödön és Ramiroff Leonin)

Jókai Mór: *És mégis mozog a föld* (Jenőy Kálmán kapcsolatai)

Zrínyi Miklós: *Szigeti veszedelem* (Juránics és Radivoj)

Shakespeare: *Hamlet* (Hamlet és Horatio)

Shakespeare: *Romeo és Júlia* (Romeo és Mercutio)

Stendhal: *Vörös és fekete* (Julien Sorel és Fouqué fakereskedő)

Balzac: *Goriot apó* (Rastignac és Bianchon)

Dosztojevszkij: *Bűn és bűnhődés* (Raszkolnyikov és Razumihin)

Tolsztoj: *Háború és béke* (Pierre Bezuhov és Andrej Bolkonszkij)

Jane Austen: *Büszkeség és balítélet* (Darcy és Bingley)

Ibsen: *A vadkacsa* (Gregers Werle és Hjalmar Ekdal)

Thomas Mann: *Tonio Kröger* (Tonio és Hans Hansen)

Puskin: *Anyegin* (Anyegin és Lenszkij)

Gárdonyi Géza: *Egri csillagok* (Bornemisza Gergely kapcsolatai)

Ottlík Géza: *Iskola a határon* (Both Benedek, Medve Gábor, Szeredy)

Szigligeti Ede: *Liliomfi* (Liliomfi és Szellemfi)

Egy mű értelmezése

Petőfi Sándor verse olyan téli tájat mutat be, amelyet leginkább a némaság és az üresség jellemez. A költemény nyelvi megformálása mégsem válik egyhangúvá. Milyen megoldásoknak tulajdonítható a szöveg nyelvi változatossága, eleven lendületessége? Értelmezze a költeményt!

Petőfi Sándor: *A puszta, télen*

Hejh, mostan puszta ám igazán a puszta!
Mert az az ősz olyan gondatlan rossz gazda;
Amit a kikelet
És a nyár gyűjtöget,
Ez nagy könnyelműen mind elfecséreli,
A sok kincsnek a tél csak hűlt helyét leli.

Nincs ott kinn a juhnyáj méla kolompjával,
Sem a pásztorlegény kesergő sípjával,
S a dalos madarak
Mind elnémultanak,
Nem szól a harsogó haris³ a fű közül,
Még csak egy kicsiny kis prücsök sem hegedül.

Mint befagyott tenger, olyan a sík határ,
Alant röpül a nap, mint a fáradt madár,
Vagy hogy rövidlátó
Már öregkorától,
S le kell hajolnia, hogy valamit lásson...
Így sem igen sokat lát a pusztaságon.

Üres most a halászkunyhó és a csőszház;
Csendesek a tanyák, a jószág benn szénáz;
Mikor vályú elé
Hajtják estefelé,
Egy-egy bozontos, bús tinó el-elbődül,
Jobb szeretne inni kinn a tó vizébül.

Leveles dohányját a béres leveszi
A gerendáról, és a küszöbre teszi,
Mevágja nagyjából;
S a csizmaszárából
Pipát húz ki, rátölt, és lomhán szipákol,
S oda-odanéz: nem üres-e a jászol?

De még a csárdák is ugyancsak hallgatnak,
Csaplár és csaplárné nagyokat alhatnak,
Mert a pince kulcsát
Akár elhajítsák,
Senki sem fordítja feléjük a rudat⁴,
Hóval söpörték be a szelek az utat.

---

³ haris: sötét tollazatú, harsogó hangú költöző madár.

⁴ rudat: kocsirudat.

Most uralkodnak a szelek, a viharok,
 Egyik fõn a lében magasan kavarog,
 Másik alant nyargal
 Szikrázó haraggal,
 Szikrázik alatta a hó, mint a tûzkõ,
 A harmadik velök birkózni szemközt jó.

Alkonyat felé ha fáradtan elülnek,
 A rónára halvány ködök települnek,
 S csak félig mutatják
 A betyár alakját,
 Kit éji szállásra prüszögve visz a ló...
 Háta mögött farkas, feje fölött holló.

Mint kiüzött király országa szélérõl,
 Visszapillant a nap a föld peremérõl,
 Visszanéz még egyszer
 Mérges tekintettel,
 S mire elér szeme a túlsó határra,
 Leesik fejérõl véres koronája.

Pest, 1848. [január]

Szöveggözlés: *Petőfi Sándor összes versei*. Osiris klasszikusok. Osiris Kiadó, Budapest, 2004. 857-859.

Lehetséges tartalmi elemek:

- a költemény lírai énje nem a lemondás rezignált hangján szólal meg a költemény első versszakában; elégikus hangnem helyett egyfajta kedélyes-mesélős beszédmod jellemzi
- az előadásmód határozott elbeszélőkedvre utal, amit az évszakok változásának történetzerű, mesére emlékeztető elbeszélése mellett a költeményt indító indulatszó (*hej*) és a versszakot záró, élőszt idéző fordulat (*hűlt helyét leli*) is kiemel
- a költemény későbbi szakaszaiban is vissza-visszatér a humoros, játékos hangütés. (A második versszakban a „*prücsök*” szónak tulajdonítható ilyen funkció, a harmadikban a nap rövidlátó öregemberként való játékos megszemélyesítése köthető ehhez a nyelvi réteghez. Ebben a strófában a ’nagyon’ értelemben, módosítószóként használt „*igen*” kifejezeten oldott, beszélt nyelvi jelleget kölcsönöz a sornak. Az ötödik versszakban a „*pince kulcsát akár elhajítsák*” fordulatnak ugyancsak humoros felhang tulajdonítható.)
- a hiány elégikus hangoltságú megjelenítése sem hiányzik a versből. A második strófa ennek elbeszélését azonban az eltűnt hanghatások felsorolássá alakuló felidézésével oldja meg, nem pedig a csönd közvetlen leírásával
- a negatív leírás révén a táj monoton némaságát a felidézett hangok változatosságával ábrázolja a költemény
- a vers a harmadik strófától már nem első sorban a hang(talanság) felidezésére, hanem a látvány ábrázolására összpontosít. Még akkor is vizuális hatásokkal él első sorban, amikor akusztikus jelenséget ír le, mint a csárdák hallgatását a hatodik, illetve a szelek párviadalát a hetedik versszakban.
- a puszta egyhangú látványának nyelvileg változatos megjelenítéséhez nagyban hozzájárul a látószög változtatása. A harmadik versszak átfogó perspektívát mutat, a sík határ egészét fogja be. A negyedik strófa első és második sora a tájban feltűnő épületekre fókuszál, ezt követően pedig belső terek jelennek meg a szövegben. Az ötödik versszakban a béres dohányvágását megjelenítő életkép helyszíne az istálló vagy a cselédlakás, míg a hatodiké a csárda. A hetedik

---

strófa ismét a külső tér felé fordul, s ez a távolba tekintő fókusz ki is tart a költemény zárlatáig.

- az előadásmód változatossága a leírás ritmusváltásaival is összefüggésbe hozható. Az ötödik strófa komótos lassúsággal előadott életképe, majd a mozdulatlanságot sugalló csárda megjelenítése után hirtelen a vihar leírásába fog a költemény. Az eddig jellemző állapotszerűséggel szemben a dinamikus mozgás lesz a meghatározó, lendületet, erőt sugárzó igei állítmányok (kavarog, nyargal, szikrázik) és igenevek (szikrázó, birkózni) határozzák meg a szakasz karakterét. Ezt a lendületet lassítja le a nyolcadik versszakban a leszálló köd megjelenítése („*halvány ködök települnek*”).

- a leíró nyelv nyugalmába – amely a kedélyességtől, az elégikus hangon át a már-már idilli bensőségességig terjedt – a hetedik versszakból egyfajta indulati töltet vegyül. Ezt erősítik fel a betyár alakjához kapcsolódó allegorikus állatfigurák, amelyek az életveszély megtestesítőiként baljós hangulatot sugároznak. Végül a lebukó napot megjelenítő részletező hasonlat a napnyugta leírásába egy forradalom képi világát csempészi bele.

- a vers hangneme a kedélyes elbeszélőkedvtől az izgatottsáig, a fojtott indulatig ível. Ezt a bejárat távolságot még inkább kiemeli, hogy a költemény az első versszak metaforáját (könnyelműen fecsérő, rossz gazda) és a záró versszak hasonlítóját (elűzött uralkodó) összekapcsolja az élősdiént való megjelenítés révén. Csak míg az előbbi ezt a mesék nyelvét jellemző humorral teszi össze, utóbbin már egyfajta plebejus indulat érződik.

- a versforma a monotónia veszélyét azzal kerüli el, hogy a tizenkét szótagos hosszú sorokra épülő strófászerkezetet a versszak közepén két hat szótagos sorra gyorsítja fel. A hosszú sorok alkalmat adnak a téli mozdulatlanság érzékeltetésére ugyanakkor a középső két sor némi dinamikát visz a versformába.

Összehasonlító elemzés

Ady Endre és József Attila verse egyaránt szól a költői én és a világ viszonyáról. Milyen hasonlóságok és milyen különbségek mutatkoznak a két alkotás szemléletmódjában? Összehasonlító elemzésében értelmezze a természeti jelenségek jelentéshordozó szerepét, és térjen ki a két mű nyelvi megformáltságának különbségeire is!

Ady Endre: Mag hó alatt

Gyötrött és tépett magamat
Régi hiteiben fűrösztve
Vérből, jajból és lángból
Szedegetem össze
S elteszem, mint életes holtat.

Kell még Tegnapról hív tanu
S kell talán az én hadi-sarcom,
Hogy drága mementóként
Fölemeljem arcom
Egy új emberű új világra.

Vád nélkül széttekintgetek
Majd vertségek és diadalmak
Földjén, hogy a kaoszból
Harsos⁵ igét halljak,
Vagy harsos igét én hallassak.

Hős emberségem, várakozz,
Szép álmokat aludj, lefénylett
Jós és jó magyarságom,
Hívni fog az Élet
S föltámadások örök Rendje.

Most tél van s szegény mag-magam
Megnémítva és behavazva
Rendeltetés hitével
Őrzöm meg tavaszra,
Igazimnak sarjadásáig.

(Nyugat, 1914. 20. szám)

Szöveggözlés: *Ady Endre összes versei* II. kötet. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1975. 24-25.o.; *József Attila összes költeménye* <http://www.mek.oszk.hu/00700/00708/html/>

⁵ harsos: harsogó.

József Attila: Nem én kiáltok

Nem én kiáltok, a föld dübörög,
Vigyázz, vigyázz, mert megőrült a sátán,
Lapulj a források tiszta fenekére,
Símulj az üveglapba,
Rejtőzz a gyémántok fénye mögé,
Kövek alatt a bogarak közé,
Ó, rejtse el magad a frissen sült kenyérben,
Te szegény, szegény.
Friss záporokkal szivárogi a földbe –
Hiába fűröszted önmagadban,
Csak másban moshatod meg arcodat.
Légy egy fűszálon a pici él
S nagyobb leszel a világ tengelyénél.
Ó, gépek, madarak, lombok, csillagok!
Meddő anyánk gyerekért könyörög.
Barátom, drága, szerelmes barátom,
Akár borzalmas, akár nagyszerű,
Nem én kiáltok, a föld dübörög.

(1924 első fele)

Lehetséges válaszelemek:

- A világban érzett, azonosított félelmetes vagy borzalmas változások miatt a költői én mindkét versben a megbújást, a rejtőzködést választja; József Attila másoknak is ezt tanácsolja (Ady: „*magamat.../Vérből, jajból és lángból/szedegetem össze*” ; József Attila: „*a föld dübörög*”, „*megőrült a sátán*”, „*Lapulj..., Simulj..., Rejtőzz*”)
- a művek keletkezésének évszáma (1914, illetve 1924) az I. világháború éveit és a világháborút követő változásokat idézi fel)
- mindkét alkotás utal arra, hogy a jövőben lesz vagy lehet újjászületés (Ady: „*föltámadások örök Rendje*”, „*tavasza*”, „*sarjadás*”; József Attila: „*Meddő anyánk gyerekéért könyörög*”)
- az Ady szöveg beszélője a világ megújulásában aktív szerepet szeretne vállalni („*Harsos ígét / ...hallassak*”), s amíg ez bekövetkezhet, addig emberségét és magyarságát magként őrzi „*tavasza*”.
- József Attila: a költői én világformáló szerepéről nincs szó, az embernél erősebb, hatalmasabb változásokat megélni, túlélni kell mindenkinek, úgy, hogy az embernek megtalálja helyét a világban („*Légy egy fűszálon pici él*”) és életét szociális lényként éli („*Csak másban moshatod meg arcodat*”).
- Ady lírai énjének figyelme elsősorban önmagára, saját költői-emberi szerepére irányul. Három idősíkból gondolkodik, a jelenben, a múltban és a jövőben.
- József Attila versének megszólítottjai a változásokat megelőző kortársai, akiket barátainak nevez. A *Nem én kiáltok* gondolatai a jelenhez és a jövőhöz kapcsolódnak.
- a *Mag hó alatt* beszélője a jelentől idegenkedik, erre utal a vér, jaj, láng és a „*kaosz*” motívuma, a múlt bizonyos időszakából erőt merít („*Kell még Tegnapról hív tanú*”), és a jövőben bízó küldetésstudatra utalnak az „*Élet*”, „*Rend*”, „*Rendeltetés*” szimbólumok.
- József Attila viszonya a jelenhez és a változásokhoz ambivalens: egyszerre fél és várja a változásokat („*Akár borzalmas, akár nagyszerű*”).
- Ady: a tél a pusztuláshoz, a káoszhoz, a tavasz és a mag motívuma az újjászületéshez, a sarjadáshoz kapcsolódik. A világ örök rendjének, körforgásának részeként a természet és az emberi élet értékei egyaránt újjászülehetnek.
- József Attila: a föld dübörgése, a földrengés elsöprő erejű társadalmi változásokat jelez, de nem nevezi meg konkrétan, milyen feltartóztathatatlan erőkre utal. A költő a megmaradás, túlélés reményében fohászszerűen megszólítja a tárgyi világ, az élő és az élettelen természet, a mikrovilág és a makrovilág jelenségeit egyaránt („*Ó, gépek, madarak, lombok, csillagok!*”).
- mindkét versszöveg monologikus. József Attila verse keretes szerkezetű. *Mag hó alatt*: strófákra tagolt, félrímes, *Nem én kiáltok*: astrofikus és rímtelen, expresszionista szabad vers.
- mindkét versszöveg öt mondat, a mondatok tagolása eltérő: a *Mag hó alatt* a központozásban visszafogott, kevesebb írásjel, mint ahány helyen a helyesírás szabályai megengednék. Felkiáltójelet egyáltalán nem használ. *Nem én kiáltok*: vesszőkkel tagolja a hosszabb mondatokat is, és a felkiáltójelet is alkalmaz.

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

Hiányzó bekezdés jele: fordított z-betű.

Fölösleges bekezdés (álbekezdés): jele

Szövegbeli hiány jele: √

Egyéb szövegalkotási hiba jele: - - - - -

Tartalmi hiba: _____

Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.

Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: ⇨

Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: ⇩

Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔

A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~~

Egybeírás jele: ⊥

Különírás jele: ⊥

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás; súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás; egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás. Vagy: a hibapont száma a margón a hibával egy sorban, a hiba bekarikázva.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

Az íráskép rendezett, olvasható: nincs levonás.

Az íráskép rendezetlen: –1 pont.

Pongyola ékezethasználát: –1 pont.

Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.

Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
2. az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia*, *Természet Világa*), melléknevek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév (pl. *francia*, *balatoni*, *adys*) esetében
4. igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
5. tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
6. az *ly – j* tévesztése közhasználatú szótőben és toldalékban, az *ly – j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
7. felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása
2. közhasználatú szavak elválasztása
3. magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban
4. mondatkezdő nagybetű tévesztése

Egyéb hiba (1 pont)

1. nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái
  2. köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *világháború*)
  3. kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *Nagy-New York-i*, *budapest – bécsi*, *Csokonai Vitéz Mihály-os*)
  4. betűtévesztés
-

Központozási hiba (összesen maximum 5 pont)

1. mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5–6 tévesztés 1 hibapont)
2. egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5–6 tévesztés 1 hibapont)

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban (szótőben vagy toldalékban) elkövetett megegyező hiba és a központozási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkincse közhasználatúnak tekintendő (pl. *metafora*).

A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba sorolja a tanár, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az egyéb hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet jelölt, szó szerinti; amennyiben jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor a hibának megfelelő pontszámot kell levonni.

A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 31 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	1
5–6	2
7–8	3
9–10	4
11–12	5
13–14	6
15–16	7
17–18	8
19–20	9
21–22	10
23–24	11
25–26	12
27–28	13
29–30	14
31–	15